

У цьому прикладі мовець виражає своє презирливе ставлення до інших, яких він вважає безмозкими комахами.

Ефективним інтенсифікатором презирства може бути також **гіпербола**, тобто свідоме перебільшення, яке підвищує експресивність висловлення, надає йому емоційного характеру [Арнольд 1990, с. 84] і використовується для загострення оцінки та її вираження. Як зазначає Дж. Ліч, гіпербола є природною тенденцією людського мовлення ('a natural tendency of human speech') [Leech 1983, p. 147].

Bragg was rigid. "Of course he didn't mean to hurt you – he will never mean to hurt you!"
Francesca saw his contempt and anger (Joyce B. Deadly Kisses, p. 166).

У цьому фрагменті гіперболою (*he will never mean to hurt you!*) позначається презирство і реалізується категорія експресивності.

Отже, проведений аналіз стилістичних прийомів вираження презирства в сучасній англійській мові підтверджує факт переважання емотивної спрямованості в їх функціонуванні. Використання стилістично маркованих вербалізацій презирства сприяє створенню прагматичного ефекту виразності висловлення, підвищенню його емоційності.

Перспективою нашого дослідження є аналіз засобів експресивного синтаксису.

Література

Андрієнко Г. П. Мовленнєвий акт іронії в англійській мові (на матеріалі худ. літ. XVI та XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / Г. П. Андрієнко. – Х., 2002. – 20 с. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: Стилистика декодирования: учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов по спец. "Иностр. языки" / И. В. Арнольд. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1990. – 300 с. Гуслистая Л. А. Негативная этическая оценка в контексте осуждения (на материале современной публицистики): дис. ... канд. филол. наук: 10.02.02 / Гуслистая Людмила Алексеевна. – Х., 2001. – 197 с. Єршова О. П. Семантико-функціональні особливості висловлювань, що передають подив (на матеріалі англійської мови): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / О. П. Єршова. – К., 1994. – 16 с. Кузенко Г. М. Структурно-семантичні та комунікативно прагматичні особливості емотивних висловлювань негативної оцінки (на матеріалі англійського художнього дискурсу): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 / Кузенко Галина Миколаївна. – Х., 2006. – 211 с. Селяев А. В. Сопоставительный анализ лингвистических средств выражения положительных и отрицательных эмоций в британском и американском вариантах английского языка: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Селяев Андрей Васильевич. – Н. Новгород, 1995. – 211 с. Старикова Е. Н. Проблемы семантического синтаксиса (на материале английского языка) / Е. Н. Старикова. – К.: Вища школа, 1985. – 124 с. Galperin I. R. Stylistics / I. R. Galperin. – М.: Высш. шк., 1981. – 334 p. Leech G. N. Principles of Pragmatics / G. N. Leech. – L.: Longman, 1983. – 250 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

Bach E. L. Gentle Journey / E. L. Bach. – Colorado, Denver Outskirts Press, Inc., 2006. – 248 p. Creasey J. Gideon's Day / J. Creasey. – Cornwall: House of Stratus, 2008. – 216 p. Joyce B. Deadly Kisses / B. Joyce. – MIRA Books, Ontario, 2006. – 472 p. Lewis S. Murder on Old Mission / S. Lewis. – Traverse City: Arbutus Press, 2005. – 294 p. Maugham W. S. Theatre / W. S. Maugham. – М.: Менеджер, 2002. – 304 p. Pendleton D. Crisis Nation / D. Pendleton. – L.: Gold Eagle, 2009. – 192 p. Sayers D. L. Strong Poison / D. L. Sayers. – N. Y.: Harper Perennial, 1993. – 252 p. Sheldon S. The Other Side of Midnight / S. Sheldon. – L.: Harper Collins Publishers, 1993. – 440 p. Stout R. A Prize for Princess / R. Stout. – Rockville: Wildside Press, 2002. – 228 p.

УДК 811.111'367.63

ВАЛЬКО О.В.

(Львівська комерційна академія)

КРИТЕРІЙ ВИДІЛЕННЯ ЕМФАТИЧНИХ ЧАСТОК У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті обґрунтовується виділення окремого типу часток у сучасній англійській мові на основі критерію виконання ними функції емпізи. Емфатичні частки, які у мовленні слугують носіями комунікативних смислів шляхом виділення одного з компонентів висловлення, розглядаються як лексичні індикатори наявності імпліцитних смислів у семантичній структурі цього висловлення.

Ключові слова: частки, емфатичні частки, емпіза, імпліцитна інформація, комунікативний смисл.

Валько О.В. Критерии выделения эмфатических частиц в современном английском языке. В статье обосновывается выделения отдельного типа частиц в современном английском языке на основании критерия исполнения ими функции емпізы. Эмфатические частицы, которые в речи служат носителями коммуникативных смыслов путем выделения одного из компонентов высказывания, рассматриваются как лексические индикаторы присутствия импліцитных смыслов в семантической структуре этого высказывания.

Ключевые слова: частицы, эмфатические частицы, емпіза, импліцитная информация, коммуникативный смисл.

Valko O.V. The criteria of singling out the emphatic particles in modern English. In the article is substantiated the singling out of the particular type of particles in modern English on the basis of the criterion of their implementation the emphatic function. Emphatic particles, which in speech serve as the carriers of communicative meanings by the emphasis of one of the expression components, are considered as lexical indicators of the presence of the implicit meanings in the semantic structure of this expression.

Key words: particles, emphatic particles, emphasis, implicit information, communicative meaning.

Аналіз семантико-синтаксичних та комунікативно-прагматичних особливостей часток залишається актуальним питанням сучасних мовних студій. Всі відомі спроби визначення функціонального статусу часток в англійській мові не можна вважати вдалими, оскільки жодне дослідження не репрезентує їх як цілісний клас одиниць. У теоретичних граматиках англійської мови східноєвропейські вчені виділяють низку функцій часток, як-от: підсилювально-видільна, модальна, емоційно-експресивна, слово – та формотворча (В.Каушанська, М.А.Беляєва, І.П.Іванова, А.Г. Мінченков; І.О.Алексєєва Н.О.Слюсарєва, Н.А.Торопова, Л.М.Волкова, Т.М.Ніколаєва та ін.). Намагання виділити таку функцію, яка могла б слугувати основою типологізації часток, ще не дали загально визначених результатів. У зв'язку з розвитком теорії актуального членування речення до переліку функцій часток було додано комунікативну. Суть її полягає в тому, що, виділяючи певний компонент речення, частки водночас створюють додаткову приховану семантику («тіньові» висловлення, або фрази – «тіні» [Николаєва 1982, с. 58]), що відіграє важливу роль у комунікації [Безпояско 1993, с. 311].

Метою цієї статті є обґрунтувати виділення емпатичних часток у сучасній англійській мові на основі критерію виконання ними функції емпізи.

За даними англійських словників частки у нашому тлумаченні належать до таких частин мови як прислівники (*just, still, never, precisely, alone, exactly, exclusively, only, merely, entirely, purely, simply, solely, exactly, especially, particularly, chiefly, largely, mainly, mostly, notably, principally, almost, badly, barely, completely, considerably, deeply, enough, entirely, extremely, fully, greatly, hardly, highly, immensely, incredibly, less/least, much/ more/ most, nearly, quite, rather, slightly, somewhat, strongly, thoroughly, totally, well*), прикметники (*right, even, only*) та займенники (*all, either*) [Oxford Dictionaries].

З вище перелічених одиниць виділимо ті, які можна вважати частками при виконанні ними певних функцій. Частки будуть відрізнятися від омонімічних номінативних одиниць тим, що не маючи власного лексичного значення, виражають зв'язки та відношення між предметами і явищами дійсності, ” не виконують самостійно функції члена речення, а лише оформлюють синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення між словами і реченнями ” [Вихованець 1988, с. 24]. Наприклад, в англійській мові:

- *It's **just** a Christmas Christmas gift.* [BNC, conversation recorded by John on March 1992]. - *Це лише Різдвяний подарунок.* (Just – частка.)
- *Five new volumes have **just** appeared.* [BNC, The Economist newspaper, London, 1993]. – *П'ять нових томів тільки що з'явилися.* (Just – прислівник.)

Виражаючи семантико-синтаксичні відношення між різними синтаксичними одиницями, частки визначають як семантично багатовимірний клас слів, вони мають високу ступінь гетерогенності значення [Кобозєва 1991, с. 155]. Ця гетерогенність – наслідок розмаїття функцій, які виконують частки у межах висловлення. І.Кобозєва виділяє такі *семантичні функції* часток :

- вираження відношення мовця до сказаного в термінах різного роду оцінок;
- введення інформації, додаткової по відношенню до сказаного;
- вираження внутрішнього стану мовця: здивування, роздратування і т.д.;
- вияв відношення сказаного до контексту.

Одночасно частки можуть виконувати кілька семантичних функцій [Кобозєва 1991, с.156-158].

У сучасній комунікативно-прагматичній парадигмі словознавчих досліджень семантику часток розглядають через призму їхніх *прагматичних функцій* як-от: створення певної атмосфери розмови, встановлення контакту і привернення уваги адресата, підтримка контакту, здійснення впливу на хід розмови. Оскільки прагматична інтерпретація сказаного виявляється на базі його семантичної репрезентації (логічної форми), то реалізація часткою прагматичних функцій здійснюється через реалізацію її семантичних функцій [Кобозєва 1991, с. 158-159]. Теорія прагматичної пресупозиції дозволяє визначити загальну властивість часток викликати в уяві слухача додаткову, смислову інформацію, яка об'єднує його з мовцем [Ярцева 1998, с.579].

У процесі комунікації частки вносять у змістовий складник дискурсів нову інформацію, особливий «експліцитно-невиражений смисловий рядок» [Николаєва 1985, с. 13]. Ця імпліцитна інформація має складну семантико-прагматичну природу, і взаємодіє із значенням

пропозиційного складника висловлень [Бацевич 2012, с. 4]. У низці випадків частки забезпечують виділення певного компонента висловлення, яке базується на протиставленні його іншим компонентам даного висловлення, а також має в основі співставлення експліцитного висловлення імпліцитним. Тут має місце протиставлення як самих висловлень, так і їх окремих компонентів [Старикова 1974, с. 56-57].

На нашу думку, виділяючи певний компонент висловлення, частки забезпечують його особливу виразність, тобто слугують засобом емпізи. Термін *емфаза*, за визначенням тлумачних словників, з'явився в кінці 16 ст. (від грец. *emphainein* – виразність, зображення), і є словом грецького походження, яке прийшло в англійську мову через латинське запозичення, і згодом стало вживатися на позначення художнього тропу, який описує ті випадки, коли вагомими є імпліцитні смисли (*more is implied than is said* – початковий смисл в англійському запозиченні). Цей термін походить від грецького слова *emphainein*, що означає ‘*exhibit*’ – виражати, яке складається з двох слів: *em-* (*in, within* – у) + *phainein* (*to show* – показувати) [Oxford Dictionaries]. Емфаза в мовленні слугує для надання особливої важливості, цінності компоненту висловлення. Емфазу тлумачимо як напруженість мови, посилення її емоційної виразності, виділення якогось елемента за допомогою інтонації, повторення, звертань, запитань тощо [Ганич 1985, с. 75]. Функція забезпечення емпізи – є основною прагматичною функцією низки часток.

Проаналізувавши словникові статті лексичних одиниць, які традиційно розглядаються у східноєвропейських граматиках як частки, ми виявляємо, що низка цих одиниць має в словнику марування: “*used for emphasis*” або “*used to emphasize*” як-от: *alone, only, merely, just, entirely, simply, enough, quite, totally, well, at all, still, yet, even, exactly, precisely, fully, both, actually, absolutely, really, ever*. Це дає підстави виділити їх у окремий клас емпітичних часток. Всі ці емпітичні частки у словнику описані як прислівники [Oxford Dictionaries].

У висловленні емпітична частка вводить низку імпліцитних смислів, які доповнюють значення його пропозиційної частини, наприклад:

1) *Even Bacon can destroy what he doesn't like and start again* [BNC, *The big glass. Josipovici, Gabriel. Carcanet Press Manchester, 1991*]. – *Навіть Бекон може зруйнувати те, що йому не подобається і почати знову.*

У прикладі:

- 1) Мовець підкреслює своє передбачення того, що Бейкон може це зробити.
- 2) Завдання легке і багато людей можуть це зробити.
- 3) На думку мовця, Бейкон один з найгірших у ряду тих, хто може це зробити.

В цьому висловленні вживання емпітичної частки *even* перед пропозиційним компонентом свідчить про те, що цей компонент виділяється серед тих компонентів, яким приписуються ті ж характеристики чи дії. Крім того, семантична структура такого висловлення включає елемент контрасту, тобто висловлення виражає значення дещо протилежне тому, що є загальноприйнятим, допустимим, очікуваним. Емпітична частка *even* підсилює, виділяє один з компонентів висловлення, і вона є лексичним індикатором наявності імпліцитних смислів в його семантичній структурі.

2) *Mhoira hugely enjoyed being one of only two women to reach this rank in Scotland.* [BNC, Independent, electronic edition of 1989-10-03: Gazette section. Sample containing about 3840 words from a periodical (domain: world affairs) Oxford University Press, December 2006] – *Моїра була дуже задоволена, що вона є однією з лише двох жінок, які досягли цього статусу в Шотландії.*

Сфера дії емпітичної частки *only* у другому прикладі – значення всього висловлення, у якому наявні такі комунікативні смисли:

- 1) Мовець констатує, що вона задоволена тим, що досягла цього статусу.
- 2) Мовець підкреслює, що вона є однією з лише двох жінок, які цього досягли.
- 3) Мовець вказує на важливість цієї події для Моїри.
- 4) Цього досягти нелегко.

Отже, зважаючи на розглянуті комунікативні смисли емпітичних часток *even* та *only*, можемо зробити висновок про те, що кількість і конфігурація цих смислів може бути різною. Ця емпіза може стосуватися як розширення, так і звуження комунікативного значення виділеного

компонента висловлення. У першому прикладі частка *even* забезпечує розширення комунікативного значення виділеного компонента, вказуючи на те, що навіть той, хто стоїть у кінці списку, може це виконати. Крім цього, вона є лексичним індикатором того, що справа легка. У другому прикладі частка *only* забезпечує звуження комунікативного значення виділеного компонента висловлення, привертаючи увагу на те, що вона була однією з лише двох жінок, які цього досягли. Також ця емфатична частка є лексичним індикатором наявності імпліцитного смислу, що справа була нелегка. На нашу думку, емфаза забезпечує привертання уваги до пропозиційного компонента, і породжує у свідомості інтерпретатора зв'язок з імпліцитною інформацією.

Таким чином, це дослідження дозволяє констатувати, що емфатичні частки підсилюють не значення компонента, а його комунікативну значущість в межах висловлення. Фактично емфатичні частки є виразниками важливої частини змістовного аспекту висловлювання. **Перспективним** у дослідженні вважаємо подальший аналіз кожної з емфатичних часток, які у мовленні слугують носіями комунікативних смислів шляхом виділення одного з компонентів висловлення, і є лексичними індикаторами наявності імпліцитних смислів у його семантичній структурі.

Література

Бацевич Ф.С. Імпліцитна інформація у висловленнях і дискурсивні слова (на матеріалі часток української мови)/Ф.С.Бацевич // Мовознавство. – 2012. – № 5. – С. 3-12. Безпояско О.К. Граматика української мови./О.К.Безпояско, К.Г.Городенська, В.М.Русанівський. – Київ. «Либідь», 1993. – 330 с. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. /І.Р.Вихованець. – Київ, 1988. – 255 с. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів. /Д.І.Ганич, І.С.Олійник. – К.: Вища школа, 1985. Кобозева И.М. Проблемы описания частиц в исследованиях 80-х годов./И.М.Кобозева // Прагматика и семантика: сборник научно-аналитических обзоров. – Москва, 1991. – С. 147-178. Николаева Т.М. Семантика акцентного выделения. / Т.М. Николаева. – М., 1982. – С. 58. Николаева Т.М. Функции частиц в высказывании. / Т.М. Николаева. – М., 1985. – 169 с. Старикова Е.Н. Импліцитная предикативность в современном английском языке. /Е.Н.Старикова. – Киев, 1974. – С. 56-75. Ярцева В.Н. Языкознание./В.Н.Ярцева. – Большой энциклопедический словарь. М: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с. *British National Corpus*. – Режим доступу: <http://info.ox.ac.uk/bnc/index.html>. 2007. *Oxford Dictionaries*. – Режим доступу: <http://www.oxforddictionaries.com>

УДК 811.11`342.1

ВАРЛАКОВА А. В.

(Київський національний лінгвістичний університет)

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ВОКАЛІЧНИХ СИСТЕМ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

У статті проаналізовано різні підходи до класифікації голосних звуків англійської та української мов і виокремлено характерні фонетичні особливості порівнюваних мов. Також досліджено позиції голосних у складі та слові, від яких залежать фонетичні характеристики звуків.

Ключові слова: вокалізм, сегментний рівень, монофтонг, дифтонг, наголос, редуція, опозиція.

Варлакова А. В. Систематизация подходов к классификации вокалических систем английского и украинского языков. В статье анализируются разные подходы к классификации гласных звуков английского и украинского языков и выделяются характерные фонетические особенности сравниваемых языков. Так же исследуются позиции гласных в слове и слове, от которых зависят фонетические характеристики звуков.

Ключевые слова: вокализм, сегментный уровень, монофтонг, дифтонг, ударение, редуция, оппозиция.

Varlakova A. V. Approaches to classification of vocalic systems of English and Ukrainian languages. In this article different approaches to vowel sounds` classification of English and Ukrainian languages analyzed and distinctive phonetic features of compared languages are highlighted. Also the position of vowel sounds in a syllable and in a word, which the phonetic characteristics of sounds depend on, are investigated.

Key words: vocalism, segmental level, monophthong, diphthong, stress, reduction, opposition.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки значну увагу дослідників привертає встановлення особливостей вокалічних систем англійської та української мов, у зв'язку з необхідністю подолання вимовних відхилень в англійському мовленні носіїв української мови. Особливу зацікавленість викликають питання встановлення причин фонетичної інтерференції на сегментному рівні, які потребують подальшого дослідження.